

Tưới Nước và Bón Phân

Tưới nước và bón phân là việc tối ưu quan trọng trong việc trồng lan và 2 việc này thường đi đôi với nhau.

TUỚI NƯỚC

Luôn luôn nhớ rằng nếu không tưới trong vòng một tháng cây lan chỉ bị khựng lại chứ không chết, ngược lại nếu tưới hàng ngày sẽ bị thối rễ và chết. Ở trong rừng núi có khi mấy tháng mưa liên liên mà lan vẫn không sao vì bám vào cành cây cho nên rễ không bị úng nước như trồng ở trong chậu, và nếu không mưa lan cả tháng lan vẫn tươi tốt vì ở đó độ ẩm rất cao.

Vậy bao nhiêu lâu chúng ta tưới một lần? Mỗi tuần một lần hay hai lần? Một tuần hay hai tuần một lần? Vấn đề này tùy theo kinh nghiệm và phụ thuộc vào những điều kiện dưới đây:

1. Thời điểm vào mùa hè hay mùa đông? Nhiệt độ cao hay thấp?
2. Nơi để lan ở trong chỗ rợp mát hay ngoài nắng? Chỗ đó gió nhiều hay ít?
3. Chậu bằng đất hay chậu nhựa? Chậu to hay chậu nhỏ?
4. Vật liệu trồng lan dùng vỏ cây, đá, rế cây (tree fern) hay rêu (sphagnum moss)?
5. Loại lan nào? Bởi vì Cattleya cần phải khô rồi mới tưới, còn Paphiopedilum lúc nào cũng phải ẩm ướt. Cây lớn hay cây nhỏ? Cây nhỏ cần tưới thường xuyên hơn.
6. Cách tưới ra sao? Tưới thật đẫm hay tưới sơ qua?

Nghe qua dường như khó hiểu, tuy nhiên có một lời khuyên tổng quát: **Khi cây mọc mạnh ra nhiều rễ tưới nhiều, khi cây ngừng tăng trưởng bớt tưới.** Theo kinh nghiệm vào mùa hè cây đang mọc mạnh rễ ra nhiều, trung bình mỗi tuần hay 3 - 4 ngày một lần cho tất các loại lan, ngoại trừ Cymbidium, Paphiopedilum, Odontoglossum, Miltonia lúc nào cũng phải ẩm ướt cho nên có thể tưới 2 ngày một lần, riêng loại Vanda mỗi ngày 2- 3 lần. Mùa thu cây đã ngừng tăng trưởng, bớt tưới đi khoảng tuần một lần, mùa đông 10 - 15 ngày một lần ngoại trừ Dendrobium mỗi tháng 1 lần hoặc không cần tưới từ tháng 11 như loại *Dendrobium nobile* chẳng hạn.

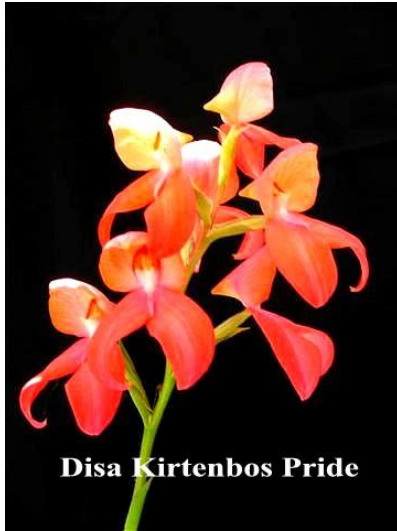
Nhưng tưới bao nhiêu nước cho đủ? Mùa hè tối thiểu, mỗi tháng một lần tưới đi, tưới lại cho thật sũng nước cho ngấm vào trong vỏ cây, đá hay vật liệu trồng lan và để xả cho sạch những chất muối có sẵn trong nước và phân bón. Vào mùa thu nên tưới thêm với Epson Salt theo chỉ dẫn ở dưới đây. Lan trồng trên các khúc cây (mounted) cần ngấm vào nước 15 phút mỗi tuần, nhưng nhớ phải thay nước nhiều lần, vì mỗi lần nhúng cây khác vào sẽ nước không còn sạch và dễ nhiễm bệnh.

Lan trồng trong chậu đất mau khô nước hơn trong chậu nhựa. Chậu lớn hay cây lớn tưới thưa hơn chậu nhỏ và cây nhỏ.

Có người hỏi ta nên tưới bằng nước gì? Nước lọc, nước máy, nước mưa, nước giếng hay nước trong hồ bơi, hồ cá? Nước mưa tốt nhất, nước lọc Reverse Osmosis (ROS) hay nước cất (Distilled) đều tốt nhưng quá tốn kém, nước lọc qua bình lấy chất kim loại ra (deionized) tốt nhưng cũng hơi tốn tiền. Không nên dùng nước hồ bơi vì có nhiều Chlorine.

Nước máy, nước hồ cá và nước giếng có ít cặn chỉ số dưới 300ppm (Part per million) hay TDS (total dissolved salt) tốt, dưới 500ppm tạm được, trên 700ppm không nên dùng để tưới lan. Nước máy mỗi vùng đều khác nhau vì có pha thêm nước giếng nhiều hay ít. Muốn biết chỉ số này hãy hỏi công ty cung cấp nước hoặc lấy mẫu nhờ tiệm nước lọc đo hộ.

Một vài loại lan như: Disa đòi hỏi phải tưới bằng nước mưa, nước lọc ROS hay nước cất. Một vài loại khác như: Dracula, Masdevallia v.v. . . cũng đòi hỏi nước khá tinh khiết.

Disa Kirtenbos Pride

Ngoài vấn đề cặn trong nước còn có vấn đề chỉ số nồng độ pH, từ 4.0 đến 8.0 đều có thể tưới lan được. Nhưng nếu trên 8.0 hay dưới 4.0 sẽ làm cho phân bón bị vô hiệu quả.

Mùa hè nên tưới nước nên tưới vào buổi sáng sớm hoặc buổi chiều gần tối, không khí mát mẻ sẽ giúp cho rễ cây mọc mạnh.

Các mùa khác nên tưới vào buổi sáng để cho lá cây được khô vào buổi tối khi nhiệt độ xuống thấp, tránh các bệnh tật dễ phát sinh trong môi trường lạnh và ướt át. Loại lan Hồ điệp Phalaenopsis chẳng hạn nếu đọng nước trên lá non vào ban đêm sẽ bị thối ngọn và chết.

Tưới quá thường xuyên làm cho rễ lúc nào cũng ướt không hút được dưỡng khí nuôi cây và làm cho vật liệu nuôi cây chóng bị mục. Lá cây bị vàng và nhăn nheo, rễ mềm và ngả màu nâu là dấu hiệu tưới quá nhiều. Trường hợp này cắt bỏ rễ thối, rắc bột Sulfur (diêm sinh) rồi cho vào túi nylon cột chặt lại, chờ cho rễ mọc khoảng 2 phân sẽ trồng lại.

Tưới quá ít sẽ làm cho rễ không mọc sâu xuống, muối sẽ đọng lại trong chất liệu trồng cây làm cho rễ bị khô, trở nên màu xám dễ gãy. Thấy lá non Oncidium, Miltonia hay bất cứ loại nào có lá dài bị chun xếp lại hay đổi thành màu xám là dấu hiệu tưới không đủ nước.

BÓN PHÂN

Chúng ta nên nhớ rằng lan mọc trong rừng núi đâu có phân bón mà vẫn tươi tốt. Lan chỉ nhờ phân chim, lá mục và các khoáng chất lẫn trong không khí hay nước mưa mà sống. Các nhà trồng lan chuyên nghiệp đã nghiên cứu riêng rẽ từng loại lan cho nên họ bón lan rất chính xác. Chúng ta là những người chơi lan tài tử thường hay mắc phải lỗi lầm bón quá nhiều.

Phân bón có 2 loại hữu cơ (organic) và nhân tạo.

Phân bón hữu cơ do thiên nhiên mà ra như phân bò, nước cá chẳng hạn thường có chỉ số 5 - 1 - 1. Loại này hơi phức tạp một chút, cần phải có một vài yếu tố phụ như vi khuẩn, nhiệt độ cho nên tác dụng chậm chạp và lại nặng mùi để thu hút các côn trùng, cho nên không nên dùng. Một thứ khác khá tốt là phân bò đã mục (cow manure) tiết bò (blood meal) pha loãng với nước rồi để một vài ngày cho trong nước rất thích hợp với lan Phaius (Hạc đỉnh).

Phân bón nhân tạo dù là nước hay bột cũng dễ hòa tan trong nước và có tác dụng trong vòng một giờ. Phân bón thường mang 3 nhóm chữ số như 30-10-10, 15-15-15, 10-30-20. Nhóm đầu chỉ số lượng Nitrogene giúp cho cây lá mọc mạnh, nhóm thứ hai chỉ số Phosphorus giúp cho hoa, quả. Nhóm thứ ba chỉ số Potassium giúp cho củ và rễ. Nhưng thực ra trong phân bón còn có nhiều chất khác cần thiết cho cây như sắt, kẽm, đồng, v.v. nhưng số lượng rất nhỏ không đáng kể. Trên thị trường có rất nhiều phân bón với nhiều công thức khác nhau. Nhà sản xuất nào cũng nói là của mình

hay và đúng hơn cả . Mới đây viện đại học Michigan sau nhiều năm nghiên cứu đã cho ra một công thức 19 - 4 - 23 khá thành công. Nhưng cũng có nhiều nhà khoa học không đồng ý và khuyên nên bón với loại có công thức đồng đều thí dụ: 7 - 7 - 7. Do đó mỗi người dùng một loại phân có công thức khác nhau.

Những màu sắc xanh, đỏ hay vàng là chỉ do nhà sản xuất dùng để dễ phân biệt chứ không có một tác dụng nào cả.

Phân bón làm thành viên, que không thích hợp cho lan không nên dùng, vì sẽ làm cháy rễ.

Phân bón hạt loại chậm tan (Slow release) chỉ nên dùng trong trường hợp lười bón phân hoặc dùng cho Cymbidium là loại cần nhiều phân bón. Thứ phân này cần phải có nhiệt độ trên 70 F mới làm vỡ vỏ bọc bên ngoài.

Nếu nuôi nhiều và có thì giờ, mùa hè khi cây mới mọc cần bón loại 30-10-10, khi cây đã ngưng tăng trưởng vào mùa thu bón loại 10-30-20 (Blossom booster) thúc cho hoa nở. Nếu chỉ có ít cây và không muốn đổi loại phân nên dùng 15-15-15 hoặc 20-20-20. Không nên mua loại phân trong Nitrogene có chất Urea bởi vì chất này cần có một thời gian mới tác dụng, nên phân chưa kịp ngấm đã tưới trôi đi mất .

Nên nhớ chỉ bón 1/4 hay 1/2 một thìa cà phê gạt cho 1 gallon nước. Nên áp dụng câu Weakly và Weekly nghĩa là bón rất loãng và bón mỗi tuần một lần.

Khi thấy đầu lá bị đen lại, đó là dấu hiệu bón quá nhiều phân và có muối đọng trong chậu. Nên tưới vài tháng một lần với Epson Salt tức là Magnesium Sulfate, 1 thìa súp cho 1 gallon nước để cho rễ hết chất muối. Sau đó tưới thật đậm để xả cho sạch.

Xin hãy nhớ kỹ mấy điểm sau đây:

- **Thấy cây lan èo uột vàng úa mà bón nhiều phân, tưới nhiều nước là giết cây lan mau lẹ.**
- **Đừng bao giờ bón phân khi chậu cây quá khô, cây sẽ bị khựng lại.**
- **Nên tưới nước vào ngày hôm trước hoặc 4 - 5 giờ trước rồi mới bón phân.**
- **Đừng bao giờ tưới bón khi nhiệt độ xuống dưới 50 F.**

